

การจัดเก็บภาษีความหวานจากอาหารและเครื่องดื่มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ ในประเทศไทย

Taxation of Sugary Foods and Beverages that Affect Health in Thailand

พรเพ็ญ ไตรพงษ์^A และ เพ็ชรรัตน์ ไสยสมบัติ^B

^{AB}หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Pornpen Traiphong^A and Petcharat Saisombut^B

^{AB}Law Program Department of Sociology Faculty of Social Science, Srinakharinwirot University

Corresponding E-mail: pompent@g.swu.ac.th

Received: February 25, 2025; Revised: May 8, 2025; Accepted: May 13, 2025

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเรื่องการจัดเก็บภาษีความหวานจากอาหารและเครื่องดื่มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพในประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงเอกสารร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมุ่งเน้นศึกษาเอกสารต่าง ๆ เพื่อศึกษาถึงความเป็นมาและการจัดเก็บภาษีความหวานจากอาหารและเครื่องดื่มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพในประเทศไทย ผ่านการวิเคราะห์หลักกฎหมายและมาตรการทางภาษีของการบังคับใช้ภาษีความหวานจากอาหารและเครื่องดื่มรสหวานที่มีผลกระทบต่อสุขภาพในประเทศไทยและต่างประเทศ ตลอดจนหามาตรการทางภาษีที่เหมาะสมต่อการจัดเก็บภาษีความหวานจากอาหารและเครื่องดื่มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพในประเทศไทย โดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับประชากรเป้าหมายของการวิจัย กล่าวคือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบังคับใช้ภาษีความหวานในพื้นที่วิจัยโดยตรง ได้แก่ พ่อค้าแม่ค้าตามร้านข้างทาง ประชาชนที่สนใจเข้าร่วม ผู้ประกอบการกิจการโรงงานอุตสาหกรรมผลิตเครื่องดื่มรสหวานที่ใช้ส่วนผสมน้ำตาล รวมทั้งสิ้น 10 คน ภายในระยะเวลา 12 เดือน ผลการศึกษาพบว่า แม้ประเทศไทยจะเริ่มใช้มาตรการภาษีความหวานเพื่อลดอัตราการบริโภคน้ำตาลและป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่ยังคงมีข้อกังวลจากภาคธุรกิจเกี่ยวกับการบังคับใช้และผลกระทบทางเศรษฐกิจ ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินนโยบายภาษีความหวาน

เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ควรมีบทบัญญัติทางกฎหมายที่ชัดเจนควบคู่กับการรณรงค์เชิงรุก เพื่อสร้างความตระหนักรู้ด้านสุขภาพในประชาชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: มาตรการทางภาษี, การบังคับใช้ภาษี, ภาษีความหวาน, อาหารและเครื่องดื่มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ

Abstract

This research employed a qualitative method by collecting documents and in-depth interviews, focusing on the study of various documents to explore the background and the imposition of a sugar tax on food and beverages that affect health in Thailand. It also analyzes legal principles and tax measures concerning the enforcement of the sugar tax on sweetened food and beverages that have health impacts in both Thailand and other countries. The research also intends to discover acceptable tax measures for the collection of sugar tax on food and drinks that affect health in Thailand. In-depth interviews were done with targeted individuals who are directly associated with the enforcement of sugar tax in the research area. Over the course of a year, there were ten participants in all, including street sellers, members of the general public with an interest in the topic, and businesses in the sweetened beverage manufacturing sector that employs sugar as a component. The results showed that even though Thailand has started enacting sugar tax policies to curb sugar use and stop the rise in non-communicable diseases, the business community is still worried about the effects on the country's economy and enforcement. Therefore, there should be explicit legal measures together with aggressive initiatives to sustainably enhance public health awareness in order to ensure the utmost effectiveness of the implementation of the sugar tax policy.

Keyword: Tax Measures, Tax Enforcement, Sugar Tax, Food and Beverages Affecting Health

1. บทนำ

โรคเบาหวาน โรคหัวใจ โรคความดันโลหิตสูง โรคไตเสื่อม โรคไม่ติดต่อเรื้อรังเหล่านี้เคยถูกมองว่าเป็นโรคที่เกิดขึ้นตามวัยและมีเพียงผู้สูงอายุเท่านั้นที่เป็นกลุ่มเสี่ยง แต่ในปัจจุบันผู้ป่วยด้วยอาการเหล่านี้มีมากขึ้นและเกิดกับคนที่อายุน้อยลง โดยสาเหตุหลัก ๆ เกิดมาจากพฤติกรรมการบริโภค¹ โดยวิธีที่นิยมใช้ในการจัดการปัญหาการบริโภคมากเกินไปจนเกินความจำเป็นมักมุ่งเป้าไปที่ 4 จุดด้วยกันซึ่งได้แก่ ตัวผู้บริโภคเอง เส้นทางที่ผู้บริโภคจะเข้าถึงเครื่องดื่มรสหวาน ค่านิยมของสังคม และการผลิตสินค้า

ในการจัดการปัญหาที่ตัวผู้บริโภค ทำได้โดยให้ความรู้เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ทั้งการให้ความรู้ผ่านระบบการศึกษาและสื่อเรียนรู้อื่น สำหรับการจัดเส้นทางที่ผู้บริโภคจะเข้าถึงเครื่องดื่มรสหวานก็ทำได้ตั้งแต่จำกัดปริมาณการขาย สถานที่ขาย และทำให้สินค้าที่ต้องการควบคุมแพงกว่าอาหารและเครื่องดื่มชนิดอื่น ๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน การเปลี่ยนค่านิยมมักใช้วิธีสร้างกระแสสังคมผ่านทางสื่อสาธารณะ ส่วนการควบคุมการผลิตสินค้านั้นสามารถทำได้เพียงชักชวนโน้มน้าวให้ผู้ผลิตผลิตสินค้าที่ดีต่อสุขภาพมากขึ้น² ซึ่งในประเทศไทยพบว่าได้มีความพยายามที่จะลดการบริโภคเครื่องดื่มรสหวาน โดยการให้ความรู้ผ่านระบบการศึกษาและสื่อต่าง ๆ แต่เพราะการรณรงค์นั้นต้องใช้งบประมาณสูงมากซึ่งเป็นข้อจำกัดสำคัญที่ทำให้ยังไม่สามารถรณรงค์ได้อย่างเพียงพอและต่อเนื่อง สำหรับการจัดปริมาณและสถานที่การขายสามารถทำได้เพียงบางสถานที่เท่านั้น เช่น โรงเรียนและสถานพยาบาล แต่การจัดในสถานที่สาธารณะทั่วไปอาจทำได้เพราะอาจขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน เห็นได้ชัดว่าความพยายามในประเทศไทยที่จะให้ผู้บริโภคลดความหวานลงไม่ประสบความสำเร็จเท่าใดนัก เพราะผู้บริโภคยังคงบริโภคเครื่องดื่มรสหวานขึ้นอย่างต่อเนื่อง โรคและผลกระทบจากโรคที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเครื่องดื่มรสหวานมากเกินไปก็เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องด้วยเช่นกัน ซึ่งไม่เพียงแต่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ของประชาชน แต่ยังส่งผลต่อเศรษฐกิจของประเทศอีกด้วย จึงมีความจำเป็นที่รัฐต้องหาวิธีจัดการปัญหาที่ทำแล้วได้ผล คือ

¹ ชัยยศ ยงค์เจริญชัย, “การเก็บภาษีเพื่อสุขภาพกับความพยายามแก้ปัญหาโรคไม่ติดต่อเรื้อรังของคนไทย,” สืบค้นเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2568, <https://www.bbc.com/thai/thailand-49115597>

² กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, “ประวัติกรม,” สืบค้นเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2568, <https://ddc.moph.go.th/history.php>

การกำหนดมาตรการทางภาษีขึ้นมาเพื่อบังคับใช้³ ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญของการประเด็นปัญหานี้ จึงนำไปสู่การศึกษาว่าหากมีมาตรการในการเก็บภาษีจากเครื่องต้มรสหวาน ควรดำเนินการในการจัดเก็บภาษีสำหรับอาหารและเครื่องต้มรสหวานที่มีผลกระทบต่อสุขภาพในประเทศไทยอย่างเหมาะสม โดยศึกษาถึงระบบการจัดเก็บภาษีและการนำเงินที่ได้จากผู้ประกอบการมาใช้ในการบริหารและพัฒนาประเทศเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ตลอดจนเกิดความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษาถึงความเป็นมาและมาตรการทางภาษีของการบังคับใช้ภาษีความหวานจากอาหารและเครื่องต้มรสหวานที่มีผลกระทบต่อสุขภาพในประเทศไทย

2.2 เพื่อวิเคราะห์ถึงหลักกฎหมายและมาตรการทางภาษีของการบังคับใช้ภาษีความหวานจากอาหารและเครื่องต้มรสหวานที่มีผลกระทบต่อสุขภาพในประเทศไทยและต่างประเทศ

2.3 เพื่อหามาตรการทางภาษีที่เหมาะสมต่อการบังคับใช้ภาษีความหวานจากอาหารและเครื่องต้มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพในประเทศไทย

3. ขอบเขตของโครงการวิจัย

การศึกษามาตรการทางภาษีเกี่ยวกับการบังคับใช้ภาษีความหวานจากอาหารและเครื่องต้มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพในประเทศไทยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาโดยมุ่งเน้นการศึกษามาตรการทางภาษีเกี่ยวกับการบังคับใช้ภาษีความหวานจากอาหารและเครื่องต้ม งานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ เป็นการค้นคว้าและวิจัยทางเอกสาร โดยอาศัยการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารอันประกอบด้วยหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องในพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 กฎกระทรวงกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ 16) พ.ศ. 2564 และมาตรการทางภาษีเกี่ยวกับการบังคับใช้ภาษีความหวานจากอาหารและเครื่องต้มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพใน

³ เรื่องเดียวกัน

ต่างประเทศ รวมถึงตำรา บทความ เอกสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ เอกสารเผยแพร่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและข้อมูลเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย

ขอบเขตด้านประชากร คณะผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับประชากรเป้าหมายของการวิจัย คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบังคับใช้ภาษีความหวานในพื้นที่วิจัยโดยตรง ประกอบด้วยพ่อค้าแม่ค้าตามร้านข้างทาง ประชาชนที่สนใจเข้าร่วม ผู้ประกอบการกิจการโรงงานอุตสาหกรรมผลิตเครื่องดื่มรสหวานที่ใช้ส่วนผสมน้ำตาล และคณะผู้วิจัยจะทำการวิจัยโดยวิธีสนทนากลุ่มพ่อค้าแม่ค้าตามร้านข้างทาง ประชาชนที่สนใจเข้าร่วม ผู้ประกอบการกิจการโรงงานอุตสาหกรรมผลิตเครื่องดื่มรสหวานที่ใช้ส่วนผสมน้ำตาล โดยเป็นการเชิญผู้แทนจากกลุ่มต่าง ๆ รวมจำนวน 10 ท่าน การสนทนากลุ่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์มาตรการทางภาษีที่เหมาะสม

4. ทบทวนวรรณกรรม

จากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคน้ำหวาน อาหารและเครื่องดื่มที่มีผลต่อสุขภาพ ปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาโรคติดต่อไม่เรื้อรัง มาตรการทางภาษีที่เกี่ยวกับการบังคับใช้ภาษีความหวานจากอาหารและเครื่องดื่มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพในประเทศไทย หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องในพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 กฎกระทรวงกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ 16) พ.ศ. 2564 และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1) สถานการณ์ของปัญหาโรคติดต่อไม่เรื้อรัง

กลุ่มโรคติดต่อไม่เรื้อรัง หรือ Non - communicable Diseases (NCDs) อันได้แก่ โรคเบาหวาน โรคหลอดเลือดหัวใจและสมอง โรคถุงลมโป่งพอง โรคมะเร็ง โรคความดันโลหิตสูง โรคอ้วนลงพุง มีสาเหตุมาจากพฤติกรรมการดำเนินชีวิตที่ไม่เหมาะสม อาทิเช่น การไม่ออกกำลังกาย การรับประทานยาโดยไม่ปรึกษาแพทย์ การดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ การรับประทานอาหารที่ไม่มีประโยชน์ การรับประทานอาหารรสจัด รสหวานจัด เค็มจัด หรืออาหารที่มีไขมันสูง ซึ่งกลุ่มโรคติดต่อไม่เรื้อรังดังกล่าวเป็นสาเหตุการตายอันดับหนึ่งของประชาชนคนไทย ปัจจุบันมีคนไทยป่วยเป็นโรคติดต่อไม่เรื้อรัง ถึง 14 ล้านคน โดยเสียชีวิตปีละกว่า 300,000 คน คิดเป็นร้อยละ 75 ของการเสียชีวิตทั้งหมด และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นในทุก ๆ ปี ซึ่งส่วนใหญ่เสียชีวิตก่อนอายุ 70 ปี สะท้อนภาพการสูญเสียจากการตายก่อนวัยอันควรส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจภาพรวมของประเทศ

ในขณะที่รัฐบาลต้องรับผิดชอบการรักษาพยาบาล ทั้งยังเสียบุคลากรซึ่งอาจเป็นกำลังสำคัญของประเทศในอนาคต คิดเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจรวมที่เสียไปแล้ว นับว่าสูงถึงร้อยละ 40 ของมูลค่างบประมาณภาครัฐไทยทั้งหมด⁴

2) อาหารและเครื่องดื่มที่มีผลต่อสุขภาพ

อาหารนับเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพราะอาหารช่วยเสริมสร้างความแข็งแรงของร่างกายให้เจริญเติบโต ถือเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ของมนุษย์ที่จะขาดมิได้ แต่อย่างไรก็ดีอาหารบางประเภทที่มีคุณค่าทางโภชนาการที่ไม่เหมาะสมกลับส่งผลกระทบต่อสุขภาพ นอกจากนี้เครื่องดื่มที่จัดอยู่ในประเภทที่นอกเหนือจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บางประเภทยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพได้อีกด้วย

อาหาร หมายถึง “สิ่งที่รับประทานได้และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อร่างกาย ช่วยให้ร่างกายเจริญเติบโต เป็นแหล่งให้พลังงาน การสร้างสารต่าง ๆ และควบคุมการทำงานของระบบต่าง ๆ ภายในร่างกายให้เป็นไปอย่างปกติและสามารถสืบเผ่าพันธุ์ต่อไปได้”⁵

ความหมายของอาหารตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ปรากฏความตามมาตรา 4 ซึ่งบัญญัติว่า มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้ “อาหาร” หมายความว่าของกินหรือเครื่องดื่มที่บริโภคได้

(1) วัตถุทุกชนิดที่คนกิน ต้ม อม หรือนำเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ หรือในรูปลักษณะใด ๆ แต่ไม่รวมถึงยาวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท หรือยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น แล้วแต่กรณี

(2) วัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้หรือใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตอาหารรวมถึงวัตถุเจือปนอาหาร สีและเครื่องปรุงแต่งกลิ่นรส ตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522

⁴ ธีระ วรธนรัตน์, “รู้เท่าทัน-ปรับพฤติกรรม-เสริมสร้างสุขภาพ ป้องกันกลุ่มโรคไม่ติดต่อ NCDs,” สืบค้นเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2568, <https://www.thairath.co.th/content/1374821>

⁵ นักสิทธิ์ ปัญญาใหญ่, *อาหารและโภชนาการ (Food and Nutrition)*, (เอกสารวิชาการ. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2560).

“เครื่องดื่ม” หมายถึง ผลิตภัณฑ์อาหารประเภทของเหลว มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยลดความกระหาย รวมถึงให้ความรู้สึกสดชื่น ขจัดความอ่อนเพลีย เพื่อชดเชยปริมาณน้ำที่ร่างกายสูญเสียไป ตลอดจนมีคุณค่าทางโภชนาการต่าง ๆ ที่มีประโยชน์⁶

อาหารและเครื่องดื่มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ หมายถึง อาหารและเครื่องดื่มที่มีคุณค่าทางโภชนาการต่ำ ส่วนใหญ่มีส่วนประกอบหลักอันประกอบไปด้วย แป้ง น้ำตาล ไขมัน และเกลือ แต่มีปริมาณโปรตีน วิตามิน เกลือแร่ เส้นใยอยู่น้อยมากหรือแทบจะไม่มีเลย ซึ่งส่วนใหญ่อาหารและเครื่องดื่มที่ไม่มีคุณค่าทางโภชนาการนี้ จะเป็นสารอาหารที่ให้พลังงาน และมีลักษณะเป็นอาหารสำเร็จรูปที่ผลิตขึ้นมาเพื่อความสะดวกและหาซื้อได้ทั่วไปโดยง่ายตามร้านสะดวกซื้อ⁷

เมื่อเกิดพฤติกรรมการบริโภคอาหารหรือเครื่องดื่มที่ไม่เหมาะสม เช่น บริโภคอาหารหรือเครื่องดื่มที่มีรสหวานจัดติดต่อกันเป็นจำนวนมากทำให้ผู้บริโภคมีโอกาสเป็นโรคติดต่อไม่เรื้อรังมากยิ่งขึ้น ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของตัวบุคคลเองและยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจภาพรวมของประเทศในการที่รัฐบาลต้องรับผิดชอบค่ารักษาพยาบาล ทั้งยังเสียบุคลากรซึ่งอาจเป็นกำลังสำคัญของประเทศในอนาคตจึงได้เกิดแนวความคิดในการบังคับใช้การจัดเก็บภาษีเพื่อเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาสุขภาพจากอาหารและเครื่องดื่ม

3) ความเป็นมาแนวความคิดการจัดเก็บภาษีการบริโภคจากอาหารและเครื่องดื่มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ

การจัดเก็บภาษีการบริโภคจากอาหารและเครื่องดื่มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพนี้ ถูกนำเสนอโดยศาสตราจารย์ Kelly Brownell⁸ ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาคลินิกและนักวิชาการด้านสาธารณสุขและนโยบายสาธารณะแห่งมหาวิทยาลัยดัก (Duke University) โดยแนวความคิดการ

⁶ คลินิกภาษี กระทรวงการคลัง, “เครื่องดื่ม”, สืบค้นเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2568. <http://taxclinic.mof.go.th/pdf/>

⁷ ขนิษฐา อินทร์ประสิทธิ์, “อาหารขยะ”, สืบค้นเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2568, <http://www.vchakarn.com/varticle/39132>

⁸ Adriana Badilas, "Food Taxes: A Palatable Solution to the Obesity Epidemic?" *Global Business & Development Law Journal* 23, no. 2 (2010): 255–83.

⁹ Simone A. French et al., "Public Health Strategies for Dietary Change: Schools and Workplaces," *The Journal of Nutrition* 135, no. 4 (April 2005): 910–12.

จัดเก็บภาษีการบริโภคจากอาหารและเครื่องดื่มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ มาจากหลักความไม่ได้สัดส่วนของราคาระหว่างต้นทุนของอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพและอาหารที่เป็นโทษต่อสุขภาพ อีกทั้งปัจจัยด้านราคามีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อและบริโภคอาหารของประชากร จากการศึกษาผู้บริโภครายบุคคลพบว่า ผู้บริโภคมีการตอบสนองต่ออาหารที่มีราคาสูงในเชิงลบ และในทางตรงกันข้ามเมื่อราคาอาหารลดลง ผู้บริโภคจะกลับมาบริโภคอาหารชนิดนั้นเพิ่มมากขึ้น¹⁰

การจัดเก็บภาษีการบริโภค หรือการจัดเก็บภาษีทางอ้อม (Indirect Tax) คือ ภาษีที่จัดเก็บจากฐานการบริโภคของประชาชน การจัดเก็บภาษีบริโภคนี้นับข้อดีคือ ทำให้ผู้เสียภาษีไม่มีความรู้สึกต่อต้านหรือไม่ยอมรับต่อการจัดเก็บภาษีทางอ้อม¹¹ นอกจากนี้การจัดเก็บภาษีทางอ้อมยังเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือของการหารายได้ให้แก่รัฐบาล เนื่องจากผู้เสียภาษีจะหลีกเลี่ยงภาษีได้ยาก เพราะภาษีนี้อยู่รวมอยู่ในราคาสินค้าหรือบริการที่ผู้บริโภคต้องจ่าย ซึ่งเอกชนผู้เสียภาษีจะทำหน้าที่เสมือนเป็นผู้จัดเก็บภาษีแทนรัฐ

นอกจากนี้ ภาษีที่เก็บจากการบริโภคยังสามารถบังคับใช้ถึงนโยบายที่รัฐใช้ในการกำหนดพฤติกรรมบริโภคของประชาชนได้ หากรัฐต้องการควบคุมหรือจำกัดการบริโภคสำหรับสินค้าหรือบริการบางอย่าง รัฐอาจใช้มาตรการทางภาษีการบริโภคในการเพิ่มอัตราภาษีเพื่อให้ราคาสินค้าหรือบริการนั้นสูงขึ้น เนื่องจากมีต้นทุนทางภาษีแฝงอยู่เพื่อเป็นการควบคุมหรือจำกัดการบริโภคของประชาชน¹²

องค์การอนามัยโลกมองว่าวิธีการดังกล่าวเป็นมาตรการที่มีความคุ้มค่าในการจัดการพฤติกรรมสำคัญการบริโภคที่ไม่เหมาะสมและได้ออกคำแนะนำให้ประเทศสมาชิกควรมีการใช้มาตรการทางด้านต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ซึ่งมีข้อเสนอแนะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ

¹⁰ Karin B. Michels et al., “A Study of the Importance of Education and Cost Incentives on Individual Food Choices at the Harvard School of Public Health Cafeteria,” *Journal of the American College of Nutrition* 27, no. 1 (February 2008): 6–11.

¹¹ ชินภัทร วิสุทธิแพทย์, “การจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจากธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์,” สืบค้นเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2568, <https://koha.library.tu.ac.th/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=435472>.

¹² พีรเดช เดชคุ้ม, *การจัดเก็บภาษีการบริโภคจากอาหารและเครื่องดื่มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ*, (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย ไม่ได้ตีพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558).

อาหารและโภชนาการ¹³ โดยเฉพาะสร้างความตื่นตระหนกให้ประชาชนเกี่ยวกับเรื่องการบริโภคอาหาร การควบคุมตลาดอาหารและเครื่องดื่มต่อเด็กและมาตรการทางภาษีและราคา รวมถึงสนับสนุนการรับประทานอาหารที่ดีต่อสุขภาพในโรงเรียนควบคุมและป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง

4) แนวความคิดการจัดเก็บภาษีการบริโภคจากอาหารและเครื่องดื่มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพในประเทศไทย

ในปัจจุบันประชาชนชาวไทยมีแนวโน้มการบริโภคอาหารและเครื่องดื่มที่มีรสหวานสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีค่าเฉลี่ยการบริโภคน้ำตาลมากถึง 20 ช้อนชาต่อวัน ซึ่งสูงเกินมาตรฐานขององค์การอนามัยโลกที่กำหนดไว้ไม่เกิน 6 ช้อนชา¹⁴ เพื่อแก้ปัญหาทางด้านสาธารณสุขและทางเศรษฐกิจดังกล่าว รัฐบาลจึงได้ออกมาตรการจัดเก็บภาษีจากการบริโภคอาหารและเครื่องดื่มที่มีผลต่อสุขภาพ โดยการเก็บภาษีเครื่องดื่มที่มีความหวาน หรือ “ภาษีความหวาน” เป็นภาษีโดยเฉพาะมาบังคับใช้ในประเทศไทย

ทั้งนี้การเก็บภาษีความหวาน มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการจูงใจให้ผู้ผลิตและการนำเข้าเครื่องดื่มมีการปรับสูตรการผลิต หรือผลิตสินค้าทางเลือกเพื่อสุขภาพที่มีปริมาณน้ำตาลที่เหมาะสมที่ 6 กรัม ต่อปริมาณเครื่องดื่ม 100 มิลลิลิตร เพื่อเพิ่มรายได้แก่ภาครัฐจากการจัดเก็บภาษี เพื่อลดพฤติกรรมบริโภคเครื่องดื่มที่มีรสหวานของประชาชนไทย และเพื่อลดความชุกของโรคไม่ติดต่อเรื้อรังและโรคฟันผุของประชาชนไทย¹⁵

5) มาตรการทางภาษีในการแก้ไขปัญหาสุขภาพจากอาหารและเครื่องดื่มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ

จากปัญหาสาธารณสุขเนื่องจากการเจ็บป่วยและเสียชีวิตจากโรคติดต่อไม่เรื้อรังที่เพิ่มสูงขึ้นในประชาชนชาวไทยซึ่งมีสาเหตุมาจากการบริโภคอาหารและเครื่องดื่มที่มีผลกระทบต่อ

¹³ World Health Organization, “Global status report on noncommunicable diseases 2010,” accessed May 5, 2025, http://www.who.int/nmh/publications/ncd_report_summary_en.pdf?ua=1.

¹⁴ ชัยยศ ยงค์เจริญชัย, “การเก็บภาษีเพื่อสุขภาพกับความพยายามแก้ปัญหาโรคไม่ติดต่อเรื้อรังของคนไทย,” สืบค้นเมื่อวันที่ 7 กันยายน 2565, <https://www.bbc.com/thai/thailand-49115597>.

¹⁵ คมชัดลึก ออนไลน์, “คลายข้อสงสัย หวานเท่าไรถึงเสีย “ภาษีความหวาน” หลังแม่ค้าน้ำส้มถูกรีดค่าปรับ,” สืบค้นเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2568, <https://www.komchadluek.net/news/470809>.

สุขภาพ ทำให้ภาครัฐได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการใช้มาตรการทางภาษีเพื่อการแก้ปัญหาสุขภาพจากอาหารและเครื่องดื่มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ ในแง่ของการใช้มาตรการทางภาษีเพื่อการแก้ปัญหาสุขภาพ จากการศึกษาพบว่า การจัดเก็บภาษีความหวานจากเครื่องดื่มที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพถูกจัดเก็บในรูปแบบ “ภาษีสรรพสามิต” และการจัดเก็บภาษีจากการบริโภคอาหารถูกจัดเก็บรูปแบบ “ภาษีมูลค่าเพิ่ม” แต่ปัจจุบันยังไม่มีการจัดเก็บภาษีความหวานจากอาหารที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม การจัดเก็บภาษีความหวานจากเครื่องดื่มที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพดังกล่าว นอกจากจะทำให้รัฐสามารถแก้ปัญหาสาธารณสุข และแก้ปัญหาเศรษฐกิจได้แล้วนั้น ยังเป็นการปลูกฝังพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ และสร้างแรงจูงใจในการดูแลสุขภาพของประชาชนให้มากยิ่งขึ้น

6) การจัดเก็บภาษีสำหรับเครื่องดื่มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ

จากแนวโน้มการบริโภคอาหารและเครื่องดื่มที่มีรสหวานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงเกิดแนวคิดการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มที่มีความหวาน (Sugar-sweetened Beverages Tax) หรือ “ภาษีความหวาน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารหรือเครื่องดื่มที่มีรสหวาน เพื่อเป็นการจูงใจให้ผู้ผลิตและการนำเข้าเครื่องดื่ม มีการปรับปรุงการผลิต หรือผลิตสินค้าทางเลือกเพื่อสุขภาพที่มีปริมาณน้ำตาลที่เหมาะสมที่ 6 กรัม ต่อปริมาณเครื่องดื่ม 100 มิลลิลิตร เพื่อเพิ่มรายได้แก่ภาครัฐจากการจัดเก็บภาษี ตลอดจนเพื่อลดความชุกของโรคไม่ติดต่อเรื้อรังและโรคพื้นผิของผู้ของประชาชนไทย โดยการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มที่มีความหวานนั้นถูกจัดเก็บในรูปแบบภาษีสรรพสามิต ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ก. ความหมายภาษีสรรพสามิต

ภาษีสรรพสามิต หมายถึง ภาษีการขายเฉพาะที่เรียกเก็บจากสินค้าและบริการบางประเภท ซึ่งมีเหตุผลสมควรที่จะต้องรับภาระภาษีสูงกว่าปกติ เช่น สินค้าที่บริโภคแล้วอาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพและศีลธรรมอันดี สินค้าและบริการที่มีลักษณะเป็นการฟุ่มเฟือยหรือสินค้าที่ได้รับผลประโยชน์เป็นพิเศษจากรัฐ หรือสินค้าที่ก่อให้เกิดภาระต่อรัฐบาลในการที่จะต้องสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อให้บริการผู้บริโภค หรือเป็นสินค้าที่ก่อให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม¹⁶หรือ

¹⁶ AR GROUP, “ภาษีสรรพสามิตคืออะไร,” สืบค้นเมื่อวันที่ 9 เมษายน 2568, <https://www.ar.co.th/kp/th/268>

อาจกล่าวได้ว่าภาษีสรรพสามิตเป็นภาษีการบริโภคเฉพาะที่ผู้เสียภาษีสามารถผลักภาระภาษีที่ตนเสียไปให้กับผู้บริโภคได้ตลอดเวลา โดยการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตของประเทศไทยนั้นเป็นไปตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ 16) พ.ศ. 2564

ข. ความสำคัญของภาษีสรรพสามิต

เมื่อพิจารณาความสำคัญของการจัดเก็บภาษีสรรพสามิต พบว่าการจัดเก็บภาษีดังกล่าวมีความสำคัญ 3 ประการ คือ เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของประเทศ เป็นเครื่องมือในการจำกัดหรือควบคุมการบริโภค โดยหลักการเป็นการจัดเก็บภาษีสินค้าหรือบริการบางประเภทให้เพิ่มขึ้นหรือสูงกว่าสินค้าและบริการทั่วไป จึงอาจมีส่วนให้ประชาชนลดการบริโภคหรือลดการใช้สินค้าและบริการดังกล่าว รวมถึงเป็นมาตรการลดการขาดดุลทางการค้าของประเทศ เนื่องจากสินค้าบางประเภทที่นำเข้ามาจากต่างประเทศเป็นสินค้าฟุ่มเฟือย เช่น รถยนต์ สุรา น้ำหอม และบุหรี่ ฯลฯ ส่งผลให้รัฐบาลต้องเสียดุลการค้าให้กับต่างประเทศในการส่งสินค้าเข้ามาในราคาที่ค่อนข้างสูง ดังนั้น การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจึงเป็นมาตรการลดการขาดดุลทางการค้าของประเทศได้ เพราะเมื่อสินค้านำเข้ามีราคาแพง อาจส่งผลให้ประชาชนซื้อสินค้านั้นน้อยลงได้¹⁷

ค. วัตถุประสงค์ของการจัดเก็บภาษีสรรพสามิต

การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจากสินค้าและบริการ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างรายได้ให้แก่รัฐและเป็นการจำกัด ควบคุมหรือเพิ่มต้นทุนในการบริโภคสินค้าหรือบริการบางประเภทที่มีลักษณะเป็นสินค้าหรือบริการที่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพอย่างเช่น เครื่องดื่มที่มีความหวาน¹⁸

สำหรับการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตของประเทศไทยนั้นจะเป็นไปตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ 16) พ.ศ. 2564 มีโครงสร้างที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

¹⁷ วิรัช วิรัชนิการธรรม, “ความหมาย ความสำคัญ หลักการและวิวัฒนาการของกฎหมายภาษีสรรพสามิต,” รัฐสภาสาร 46, ฉ. 2 (กุมภาพันธ์ 2541): 41-42.

¹⁸ พรพวิณ ใจกันทา, “มีอะไรเปลี่ยนแปลงในพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560,” *Tax Policy Journal* 6, ฉ. 2 (กันยายน 2561): 1-5.

ผู้มีหน้าที่เสียภาษีสรรพสามิต โดยที่พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ได้กำหนดผู้มีหน้าที่เสียภาษีสรรพสามิตไว้ในบทบัญญัติมาตรา 16 ได้แก่ 1. ผู้ผลิต 2. ผู้นำเข้าสินค้า 3. ผู้ประกอบกิจการสถานบริการ สถานบริการหมายถึงสถานที่สำหรับประกอบกิจการในด้านการบริการ 4. บุคคลอื่นที่พระราชบัญญัติกำหนดให้เป็นผู้มีหน้าที่เสียภาษี

อัตราภาษี คือ สิ่งที่จะนำมาคำนวณกับฐานภาษีเพื่อให้ได้จำนวนภาษีที่ต้องเสีย ซึ่งจะมี 2 ประเภท ได้แก่ อัตราตามปริมาณหรือตามสภาพ (Specific Tax Rate)¹⁹ เป็นอัตราภาษีที่จัดเก็บโดยคิดตามปริมาณของสินค้า โดยจะคำนวณจากหน่วยสินค้านั้น ตามน้ำหนักหรือปริมาตร โดยมีสูตรการคำนวณคือ ภาษีตามปริมาณ = อัตราภาษี × ขนาดบรรจุ และอัตราตามมูลค่า (Ad Valorem Tax Rate)²⁰ เป็นอัตราภาษีที่จัดเก็บคิดเป็นร้อยละของราคาสินค้าที่เป็นมูลค่าหรือรายรับของสถานบริการ โดยมีสูตรการคำนวณคือ ภาษีตามมูลค่า = อัตราภาษี × ฐานภาษี (ราคาขายปลีกแนะนำ)

ฐานภาษี หมายความว่า สิ่งที่ใช้เป็นฐานประกอบกับอัตราภาษีเพื่อคำนวณให้ได้มาซึ่งจำนวนเงินค่าภาษี²¹ การคำนวณภาษีตามอัตราตามมูลค่าจำเป็นต้องมีฐานราคาเพื่อใช้ในการคำนวณภาษี โดยในปัจจุบัน ประเทศไทยใช้ฐานราคาทั้งหมด 2 ฐานราคา อันได้แก่ ราคาขายปลีกแนะนำ (โดยไม่รวมภาษีมูลค่าเพิ่ม) และรายรับ²²

ในขณะที่กฎกระทรวงกำหนดพิกัตอัตราภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ 16) พ.ศ. 2564 คือกฎหมายที่กำหนดประเภทของสินค้าและบริการที่จะต้องเสียภาษีและอัตราภาษีสำหรับสินค้าและบริการ ทั้งนี้การเสียภาษีสรรพสามิตสำหรับเครื่องดื่มนั้น เป็นไปตามกฎกระทรวงกำหนดพิกัตอัตราภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ 16) พ.ศ. 2564 ซึ่งอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 โดยในตอน 2 ได้กำหนดสินค้าประเภทเครื่องดื่มที่ต้องเสียภาษีสรรพสามิตไว้ ได้แก่

¹⁹ สุดารัตน์ วุฒิสรรฐไพฑูรย์, ปัญหาบางประการเกี่ยวกับฐานในการคำนวณภาษีสรรพสามิต, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552).

²⁰ พรวิวัฒน์ ใจกันทา, “มีอะไรเปลี่ยนแปลงในพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560,” *Tax Policy Journal* 6, ฉ. 2 (กันยายน 2561): 1–5.

²¹ ประภาส คงเอียด, *คำอธิบายกฎหมายภาษีสรรพสามิต*, (กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม, 2542).

²² พรวิวัฒน์ ใจกันทา, “มีอะไรเปลี่ยนแปลงในพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560,” *Tax Policy Journal* 6, ฉ. 2 (กันยายน 2561): 1–5.

1) พิกัดประเภทที่ 02.01 ได้แก่ น้ำแร่เทียม น้ำโซดาและน้ำอัดลมที่ไม่เติมน้ำตาลหรือสารที่ทำให้หวานอื่น ๆ และไม่ปรุงกลั่นรส

2) พิกัดประเภทที่ 02.02 ได้แก่ น้ำแร่ และน้ำอัดลมที่เติมน้ำตาลหรือสารที่ทำให้หวานอื่น ๆ หรือที่ปรุงกลั่นรสและเครื่องดื่มอื่น ๆ แต่ไม่รวมถึงน้ำผลไม้หรือน้ำพืชผักตามประเภทที่ 02.03 ตอนที่ 2 สินค้าเครื่องดื่ม

3) พิกัดประเภทที่ 02.03 ได้แก่ น้ำผลไม้ (รวมถึงเกรปฟรุต) และน้ำพืชผักที่ไม่ได้หมักและไม่เติมน้ำตาล ไม่ว่าจะเติมน้ำตาลหรือสารที่ทำให้หวานอื่น ๆ หรือไม่ก็ตาม

4) พิกัดประเภทที่ 02.04 หัวเชื้อเข้มข้นเฉพาะที่ใช้กับเครื่องผลิตเครื่องดื่ม พร้อมดื่มเพื่อขายให้กับผู้บริโภค ณ จุดขายปลีก

โดยมีรายละเอียดตามกฎหมายกระทรวงกำหนดพิกัดอัตราภาษีศุลกากร (ฉบับที่ 16) พ.ศ. 2564 สำหรับสินค้าตามพิกัดประเภทที่ 02.02 และ 02.03

การปรับขึ้นของอัตราภาษีความหวาน จะเห็นได้ว่าอัตราภาษีความหวานยังคงขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นระยะทุก ๆ 2 ปี ซึ่งปัจจุบันในปี พ.ศ. 2568 นั้น ยังคงเป็นระยะที่ 4 โดยมีกำหนดการเป็นวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2567

- ปริมาณน้ำตาล 0-6 กรัม คิดอัตราภาษี 0 บาทต่อลิตร
- ปริมาณน้ำตาล 6-8 กรัม คิดอัตราภาษี 1 บาทต่อลิตร
- ปริมาณน้ำตาล 8-10 กรัม คิดอัตราภาษี 3 บาทต่อลิตร
- ปริมาณน้ำตาล ตั้งแต่ 10 กรัม คิดอัตราภาษี 5 บาทต่อลิตร

7) แนวความคิดการบังคับใช้ภาษีความหวานในต่างประเทศ

จากแนวโน้มประชากรของประเทศที่มีอัตราการเป็นโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่เพิ่มสูงขึ้น ตลอดจนพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่ไม่เหมาะสม ทำให้หลายประเทศนำมาตราการจำกัดเก็บภาษีจากอาหารและเครื่องดื่มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพมาใช้บังคับเป็นกฎหมายในรูปแบบของการจัดเก็บภาษีการบริโภค ปรากฏทั้งในรูปแบบการจัดเก็บจากผู้ผลิตโดยตรง ตลอดจนจัดเก็บในระดับค้าปลีกและค้าส่ง ทั้งนี้มาตรการการจัดเก็บภาษีดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อลดการบริโภคอาหารและเครื่องดื่มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภค ตลอดจนเพื่อเป็นเครื่องมือในการแสวงหารายได้ให้แก่รัฐ

7.1) การบังคับใช้ภาษีจากอาหารและเครื่องดื่มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพของประเทศสหรัฐอเมริกา

จากสภาพปัญหาดังกล่าวจึงเกิดแนวคิดในการใช้ภาษีเป็นเครื่องมือทางการคลังเพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพโดยการจัดเก็บภาษีการบริโภค โดยจะจัดเก็บจากสินค้าประเภทอาหารและเครื่องดื่มที่มีความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดผลกระทบที่เป็นโทษต่อร่างกายหรือสุขภาพ และจากการใช้ภาษีเป็นเครื่องมือทางการคลังเพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพ แม้จะเกิดกระแสต่อต้านอย่างรุนแรงจากภาคอุตสาหกรรมซึ่งต้องการยับยั้งไม่ให้มีมาตรการการจัดเก็บภาษีดังกล่าวเกิดขึ้น²³ แต่ประเทศสหรัฐอเมริกาก็สามารถแก้ปัญหากระแสต่อต้านดังกล่าวได้โดยการใช้มาตรการจัดเก็บภาษีในระดับมลรัฐและระดับท้องถิ่นของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเริ่มต้นการบังคับใช้ที่เมืองเบิร์คลีย์ มลรัฐแคลิฟอร์เนีย โดยจัดเก็บภาษีจากผู้จำหน่ายสินค้าประเภทเครื่องดื่มผสมน้ำตาล ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

7.1.1) การบังคับใช้ภาษีจากเครื่องดื่มผสมน้ำตาลของเมืองเบิร์คลีย์ มลรัฐแคลิฟอร์เนียความเป็นมาการจัดเก็บภาษีจากเครื่องดื่มผสมน้ำตาล

เนื่องจากประชาชนในเมืองเบิร์คลีย์ประสบปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ โดยเฉพาะประชากรที่ประสบปัญหาการเป็นโรคอ้วน โรคเบาหวาน และฟันผุ ซึ่งมีหลักฐานเชิงประจักษ์ทางด้านสาธารณสุขที่ระบุสาเหตุของการเกิดโรสดังกล่าวว่ามีสาเหตุจากการบริโภคเครื่องดื่มที่มีปริมาณน้ำตาลสูง เช่น การสำรวจการบริโภคน้ำอัดลม พบว่าผู้ผลิตน้ำอัดลมได้มีการจูงใจให้ผู้บริโภคบริโภคเครื่องดื่มในปริมาณที่มากขึ้น อีกทั้งปริมาณน้ำตาลในน้ำอัดลมก็ยิ่งเพิ่มขึ้นมากกว่าอดีตเช่นกัน โดยในมลรัฐแคลิฟอร์เนียมีการประมาณต้นทุนความสูญเสียทางเศรษฐกิจจากกลุ่มโรคดังกล่าวที่ 2,100 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

ดังนั้น ในปี ค.ศ. 2014 กลุ่มผู้ดูแลสุขภาพเด็กของเมืองเบิร์คลีย์ได้ยื่นหนังสือต่อสภาเมืองเบิร์คลีย์ เพื่อขอให้จัดทำประชามติว่าจะใช้มาตรการทางภาษีต่อเครื่องดื่มรสหวานที่มีส่วนผสมของน้ำตาล โดยจุดประสงค์ของการใช้มาตรการทางภาษีกีเพื่อลดค่าความสูญเสียทางเศรษฐกิจและค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสุขภาพสำหรับโรคที่เป็นผลจากการบริโภคเครื่องดื่มประเภท

²³ Adriana Badilas, "Food Taxes: A Palatable Solution to the Obesity Epidemic?" *Global Business & Development Law Journal* 23, no. 2 (2010): 256–283.

ดังกล่าว เป็นผลให้สภาเมืองเบิร์กลีย์ได้อนุญาตให้จัดทำประชามติโดยสอบถามประชาชนในเมืองเบิร์กลีย์ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2014 ซึ่งการลงมติดังกล่าว ได้รับการเห็นชอบให้ใช้มาตรการทางภาษีทั่วไปต่อผู้จำหน่ายเครื่องดื่มรสหวานที่มีส่วนผสมของน้ำตาล ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2014²⁴

7.1.2) การบังคับใช้ภาษีจากอาหารและเครื่องดื่มที่มีผลต่อสุขภาพของเขตปกครองตนเองรัฐนาวาโฮ ประเทศสหรัฐอเมริกา

สืบเนื่องจากประชากรของรัฐนาวาโฮมีอัตราการเป็นโรคติดต่อไม่เรื้อรังจำพวกโรคหัวใจ โรคอ้วน และโรคเบาหวานในประเทศนาวาโฮสูงกว่าอัตราเฉลี่ยของประเทศ จึงเกิดแนวคิดเก็บภาษีจาก “ภาษีอาหารขยะ” เป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยให้ชาวนาวาโฮมีร่างกายแข็งแรง กระฉับกระเฉง รับประทานได้ดี และมีชีวิตที่ยืนยาวขึ้น

การบังคับใช้ภาษีจากอาหารและเครื่องดื่มที่มีผลต่อสุขภาพของเขตปกครองตนเองรัฐนาวาโฮ มีการบังคับใช้ผ่านกฎหมาย “Navajo Nation Healthy Diné Nation Act” (HNDA) หรือที่รู้จักกันในชื่อ ภาษีอาหารขยะ (The Junk Food Tax) โดยมาตรการทางภาษีดังกล่าว มีการจัดเก็บภาษีสำหรับอาหารและเครื่องดื่มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพในอัตราร้อยละ 2 เพื่อนำรายได้จากการจัดเก็บภาษีดังกล่าวมาสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ เช่น ซื้อเครื่องออกกำลังกาย สร้างสนามเด็กเล่น เป็นต้น²⁵ ตลอดจนป้องกันการความเสี่ยงการเป็นโรคติดต่อไม่เรื้อรังของประชาชนในรัฐนาวาโฮ ประเทศสหรัฐอเมริกา²⁶

7.1.3) การบังคับใช้ภาษีจากอาหารและเครื่องดื่มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพของประเทศเม็กซิโก ความเป็นมาของการจัดเก็บภาษี

²⁴ Madsen Gutierrez et al., “The Berkeley Sugar-Sweetened Beverage Tax,” accessed May 2, 2025, <https://food.berkeley.edu/programs/research/seed-grants/berkeley-sugar-sweetened-beverage-tax/>.

²⁵ C. Carmen Bancroft et al., “Successful Implementation of the Healthy Diné Nation Act in Stores on the Navajo Nation,” accessed May 5, 2025, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8683936/>.

²⁶ Navajo Epidemiology Center, “TAXED JUNK FOODS, Healthy Diné Nation Act of 2014,” accessed May 2, 2025, https://nec.navajonsn.gov/Portals/0/Projects%20Webpage/HDNA%20Webpage/HDNA_TaxedFoods.pdf?ver=2020-01-31-155332-013.

ประเทศเม็กซิโกเป็นหนึ่งในประเทศที่ประสบปัญหาประชากรเจ็บป่วยด้วยกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรังสูงเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก จากข้อมูลขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (The United Nation's Food and Agriculture Organization (FAO)) รายงานว่าประชากรวัยผู้ใหญ่ชาวเม็กซิโกร้อยละ 32.8 ป่วยเป็นโรคอ้วน และเกิดการเป็นโรคเบาหวานในเด็กสูงถึงร้อยละ 9.2²⁷ ซึ่งการป่วยด้วยโรคดังกล่าวมีสาเหตุมาจากพฤติกรรมการบริโภคอาหารและเครื่องดื่มที่ไม่เหมาะสม กล่าวคือ บริโภคอาหารและเครื่องดื่มที่มีโทษต่อสุขภาพ ซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งทางด้านสุขภาพของปัจเจกบุคคลเองและส่งผลกระทบต่องบประมาณแผ่นดิน หน่วยงานทางด้านสาธารณสุขจึงเสนอแนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายภาษีการบริโภคด้วยการจัดเก็บภาษีจากอาหารและเครื่องดื่มที่มีโทษต่อสุขภาพ จึงเกิดเป็นที่มาของการใช้มาตรการทางด้านภาษีในการจัดการปัญหาทางด้านสุขภาพและเพื่อแก้ไขปัญหางบประมาณแผ่นดินของประเทศเม็กซิโก

ต่อมาภายหลังแนวความคิดในการจัดเก็บภาษีการบริโภคจากอาหารและเครื่องดื่มที่มีโทษต่อสุขภาพถูกต่อต้านโดยกลุ่มผู้ประกอบการอุตสาหกรรมสินค้าที่อยู่ในขอบข่ายที่จะต้องถูกจัดเก็บภาษี และเพื่อเป็นการผลักดันนโยบายการจัดเก็บภาษีจากอาหารและเครื่องดื่ม รัฐบาลของประเทศเม็กซิโกได้มีจึงแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายการจัดเก็บภาษีจากสินค้าและบริการพิเศษ ซึ่งกำหนดให้สินค้าและบริการเฉพาะอย่างด้วยการบัญญัติเพิ่มสินค้าประเภทเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของน้ำตาลให้เป็นสินค้าที่จะต้องถูกจัดเก็บภาษีตามกฎหมายฉบับนี้ อันได้แก่ อาหารที่ให้พลังงานสูงซึ่งไม่ใช่อาหารหลักเพื่อการบริโภคเพิ่มขึ้นมาจากเดิมที่มีข้อเสนอให้จัดเก็บภาษีจากเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของน้ำตาลแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งกฎหมายดังกล่าวได้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 31 ตุลาคม ค.ศ. 2013 เป็นต้นมา²⁸

²⁷ BBC News, "Mexico passes 'junk food tax' reform," accessed May 5, 2025, <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-24766027>

²⁸ Mexico passes, "junk food tax," accessed May 5, 2025, <http://www.bbc.com/news/world-latin-america24766027>.

6. ผลการศึกษา

จากการศึกษาถึงความเป็นมาและมาตรการทางภาษีของการบังคับใช้ภาษีความหวานจากอาหารและเครื่องดื่มรสหวานที่มีผลกระทบต่อสุขภาพในประเทศไทย จะเห็นได้ว่าการบังคับใช้หรือจัดเก็บภาษีความหวานและราคาเครื่องดื่มรสหวานของสังคมไทยจากกลไกของมาตรการทางภาษีและราคามีส่วนช่วยให้ประชาชนลดการบริโภคได้ อย่างไรก็ตามการดำเนินการใช้มาตรการทางภาษีและราคาในอาหารและเครื่องดื่มที่มีรสหวานอาจแตกต่างจากการขึ้นภาษีในบุหรี่และสุราเนื่องจากอาหารและเครื่องดื่มเป็นสิ่งที่ร่างกายต้องการ และไม่ได้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอย่างชัดเจนในช่วงระยะเวลาอันสั้น การใช้มาตรการทางภาษีและราคายังคงเป็นเพียงการแทรกแซงตลาดเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนหันมาบริโภคอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพมากขึ้น และจากการสัมภาษณ์ประชาชนทั่วไปส่วนใหญ่มีความกังวลและมีข้อกังขาหลายอย่างเกี่ยวกับการเก็บภาษีเครื่องดื่มรสหวานว่าจะเป็นการเอาเปรียบ หาประโยชน์เข้ารัฐ อีกทั้งยังจะก่อความเดือดร้อนให้หลายฝ่าย เนื่องจากประชาชนมีความเห็นว่าการบริโภคเครื่องดื่มรสหวานไม่ได้เป็นสาเหตุเพียงอย่างเดียวของการเกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรังซึ่งเป็นปัญหาทางด้านสุขภาพ การบริโภคอาหารที่ไม่พึงประสงค์เช่น การรับประทานอาหารหวานจัด เค็มจัด มันจัด หรือรสชาติมันจัดย่อมส่งผลต่อการเกิดโรคติดต่อไม่เรื้อรังได้เช่นกัน

เมื่อวิเคราะห์ถึงหลักกฎหมายและมาตรการทางภาษีของการบังคับใช้ภาษีความหวานจากอาหารและเครื่องดื่มรสหวานที่มีผลกระทบต่อสุขภาพในประเทศไทยและต่างประเทศ เมื่อพิจารณาบทบัญญัติในกฎหมายจากพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ 16) พ.ศ. 2564 ที่ใช้บังคับในปัจจุบันพบว่า การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจากสินค้าประเภทอาหารและเครื่องดื่มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพครอบคลุมถึงแต่เฉพาะสินค้าประเภทเครื่องดื่มเท่านั้น แต่ไม่ครอบคลุมถึงสินค้าประเภทอาหารแต่อย่างใด อีกทั้งประเทศไทยยังคงมีปัญหาของการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตที่ไม่ครอบคลุมถึงผู้มีหน้าที่เสียภาษี จากบทบัญญัติในมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ซึ่งได้กำหนดผู้มีหน้าที่เสียภาษีซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้ (1) ผู้ประกอบอุตสาหกรรม (2) ผู้ประกอบกิจการสถานบริการ (3) ผู้นำเข้าซึ่งสินค้า และ (4) บุคคลอื่นที่กฎหมายกำหนดให้เป็นผู้มีหน้าที่เสียภาษี ได้แก่ ผู้โอน ผู้รับโอน หรือผู้ได้รับเอกสิทธิ์ เจ้าของคลังสินค้าทัณฑ์บน ผู้ประกอบอุตสาหกรรมหรือผู้ประกอบกิจการสถานบริการที่ควบเข้ากันหรือโอนกิจการให้แก่กัน ผู้ดัดแปลงสำหรับสินค้ารถยนต์

ผู้กระทำผิดตามมาตรา 161 คือ ฐานมีไว้ในครอบครองซึ่งสินค้าโดยรู้กันว่าเป็นสินค้าที่มีได้เสียภาษี หรือเสียภาษีไม่ครบถ้วนหรือครอบครองโดยไม่มีสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายซึ่งสินค้าที่ได้รับยกเว้น หรือได้รับคืนภาษีแล้ว และมาตรา 162 คือฐานขายสินค้าหรือมีไว้เพื่อขายโดยรู้กันว่าเป็นสินค้าที่มีได้เสียภาษีขายสินค้าหรือเสียภาษีไม่ครบถ้วน หรือขายหรือมีไว้เพื่อขายโดยไม่มีสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายซึ่งสินค้าที่ได้รับยกเว้นภาษีหรือสินค้าที่ได้รับภาษีแล้ว

ทั้งนี้เพื่อหามาตรการทางภาษีที่เหมาะสมต่อการบังคับใช้ภาษีความหวานจากอาหารและเครื่องดื่มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพในประเทศไทย การขึ้นภาษีความหวานที่มีผลกระทบต่อประชาชน หากมีการจัดเก็บภาษีหรือเพิ่มภาษีเครื่องดื่มรสหวาน สินค้าก็จะมีราคาที่สูงขึ้น ทำให้ประชาชนต้องเสียค่าใช้จ่ายให้แก่อุตสาหกรรมการผลิตเครื่องดื่มที่มีรสหวานในราคาที่สูงขึ้น แต่อย่างไรก็ดี หากประชาชนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคอาหารหรือเครื่องดื่มที่มีรสหวานน้อย หรือลดปริมาณการบริโภคอาหารหรือเครื่องดื่มที่มีรสหวาน ย่อมส่งผลดีต่อสุขภาพของตัวบุคคลนั่นเอง ตลอดจนส่งผลกระทบต่อทางเศรษฐกิจ เพราะการบริโภคอาหารหรือเครื่องดื่มที่มีรสหวานอาจนำมาสู่การเป็นโรคติดต่อไม่เรื้อรัง เช่น โรคเบาหวาน โรคอ้วน เป็นต้น อีกทั้งหากมีการจัดเก็บภาษีหรือเพิ่มภาษีเครื่องดื่มรสหวาน อาจส่งผลกระทบต่อยอดขายและการจ้างงานของอุตสาหกรรมที่ทำกิจการเกี่ยวกับการผลิตเครื่องดื่มที่มีรสหวาน นอกจากนี้ยังมีประเด็นเรื่องความเป็นธรรมต่อผู้ประกอบการที่ต้องเสียภาษีเนื่องจากมีเพียงเครื่องดื่มรสหวานที่ผลิตในระดับอุตสาหกรรมเท่านั้นที่ถูกดำเนินการเก็บภาษีความหวาน แต่เครื่องดื่มรสหวานที่ผลิตขายโดยแม่ค้า พ่อค้าทั่วไปนั้นไม่ถูกดำเนินการเก็บภาษีความหวานแต่อย่างใด ดังนั้น หากเครื่องดื่มรสหวานที่ผลิตในระดับอุตสาหกรรมมีราคาที่สูงขึ้น อาจทำให้ประชาชนบริโภคเครื่องดื่มรสหวานที่ผลิตโดยแม่ค้าพ่อค้าทั่วไปแทน และควรมีแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการมีมาตรการเพื่อส่งเสริมให้แม่ค้าพ่อค้าทั่วไปการผลิตเครื่องดื่มปราศจากน้ำตาลหรือน้ำตาลต่ำแก่ภาคประชาชน โดยอาจส่งเสริมพฤติกรรมหรือสร้างนิสัยการทานอาหารหรือเครื่องดื่มที่ไม่มีรสหวาน ดังนั้นรัฐควรมีมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบดังกล่าว อย่างไรก็ตามก็ตีกรมสรรพสามิตได้ให้คำตอบในประเด็นผลกระทบการขึ้นภาษีความหวานต่ออุตสาหกรรมน้ำตาลว่า ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะมีการพิจารณาอุปสงค์และอุปทานของอ้อยทั้งระบบเพื่อลดผลกระทบดังกล่าว โดยการวางแผนการเพิ่มมูลค่าตลาดการส่งออกน้ำตาลทั้งในประเทศและต่างประเทศ นอกจากนี้ จะมีการส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าของโดยการนำไปใช้

ในการผลิตสินค้าอื่น เช่น น้ำอ้อยเป็นวัตถุดิบในการผลิตเอทานอลเพื่อเป็นพลังงานในประเทศและการส่งออกต่างประเทศเพื่อเป็นการสนับสนุนเกษตรกรไทยด้วย²⁹

7. อภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาถึงความเป็นมาและมาตรการทางภาษีของการบังคับใช้ภาษีความหวานจากอาหารและเครื่องดื่มรสหวานที่มีผลกระทบต่อสุขภาพในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ปัจจุบันอาหารและเครื่องดื่มที่มีรสหวานนั้นมีจำหน่ายอยู่ทั่วไปอย่างแพร่กระจายและยังเป็นที่ยอมรับของบุคคล แม้ว่าจะมีการณรงค์หรือแม้รัฐบาลจะออกกฎหมายหรือมาตรการทางภาษีของการบังคับใช้ภาษีความหวานแล้วก็ตาม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการบริโภคอาหารหรือเครื่องดื่มที่มีรสหวานนั้นขึ้นอยู่กับพฤติกรรมและความต้องการของแต่ละบุคคล และแม้รัฐบาลจะทำให้อาหารและเครื่องดื่มรสหวานมีราคาสูงขึ้น แต่หากบุคคลมีความต้องการบริโภคความหวาน บุคคลนั้นอาจลงมือปฏิบัติ หรือดำเนินการผลิตอาหารและเครื่องดื่มที่มีรสหวานเพื่อการบริโภคเสียเอง โดยภาพรวมนั้น คณะผู้วิจัยเห็นว่ามาตรการทางภาษีของการบังคับใช้ภาษีความหวานจากอาหารและเครื่องดื่มรสหวานนั้นยังไม่สามารถจัดการกับปัญหาทางด้านสุขภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพมากเท่าที่ควร สอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มพ่อแม่ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าปัจจุบันอาหารและเครื่องดื่มที่มีรสหวานนั้นมีจำหน่ายอยู่ทั่วไปอย่างแพร่กระจายและยังเป็นที่ยอมรับของบุคคล ซึ่งการบริโภคอาหารหรือเครื่องดื่มที่มีรสหวานนั้นขึ้นอยู่กับพฤติกรรมและความต้องการของแต่ละบุคคล ถึงแม้รัฐบาลจะออกกฎหมายหรือมาตรการทางภาษีของการบังคับใช้ภาษีความหวานแต่หากบุคคลมีความต้องการที่จะบริโภคอาหารและเครื่องดื่มเหล่านั้นย่อมถูกบริโภคอยู่ดี สอดคล้องกับ ธนัพร ทิพย์กาญจนกุล³⁰ ที่กล่าวไว้ว่า เครื่องดื่มที่ถูกเก็บภาษีทั้งหมดมีการผลักราคาไปยังผู้บริโภคประมาณ 85.4 % ซึ่งเครื่องดื่มที่มีปริมาณน้ำตาลต่ำมาก เป็นเครื่องดื่มที่มีการผลักราคาไปยังผู้บริโภคมากที่สุด รองลงมาคือเครื่องดื่มที่มีปริมาณ

²⁹ MThai, “กรมสรรพสามิตชี้แจงเกี่ยวกับผลกระทบจากการขึ้นภาษีน้ำตาล,” สืบค้นเมื่อวันที่ 14 เมษายน 2568, <https://mthai.com/news/15107. html#:~:text=%E0%B8%88>

³⁰ ธนัพร ทิพย์กาญจนกุล, ผลกระทบของภาษีความหวานต่อราคา : กรณีศึกษาเครื่องดื่มในประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2562).

น้ำตาลต่ำ และเครื่องดื่มที่มีปริมาณน้ำตาลปานกลาง ตามลำดับ และเครื่องดื่มที่พบว่าไม่มีการผลักการไปยังผู้บริโภค ได้แก่ ส่วนเครื่องดื่มที่มีปริมาณน้ำตาลสูงและสูงมาก

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ถึงหลักกฎหมายและมาตรการทางภาษีของการบังคับใช้ภาษีความหวานจากอาหารและเครื่องดื่มรสหวานที่มีผลกระทบต่อสุขภาพในประเทศไทย และต่างประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มประชาชนทั่วไปส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการเก็บภาษีจะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศไม่ว่าจะเป็นผลกระทบต่อการทำงานของอุตสาหกรรมเครื่องดื่มและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง การขาดทุนของกิจการขนาดเล็กและขนาดกลาง (SMEs) หรือผู้ประกอบการรายใหม่ และการย้ายฐานการผลิตไปประเทศอื่นที่ไม่จัดเก็บภาษี เป็นต้น นอกจากนี้อาหารและเครื่องดื่มที่มีปริมาณน้ำตาลสูงย่อมมีต้นทุนสูงผู้ประกอบการรายใหญ่มักกำลังในการผลิตและจ่ายภาษีหรือผลกระทบภาษีให้กับผู้บริโภค สอดคล้องกับ ประเทือง กสานติกุล³¹ ที่กล่าวว่า การจัดเก็บสินค้าอาหารตามประมวลรัษฎากรมีความแตกต่างในสาระสำคัญของประเทศสหราชอาณาจักรอยู่ 2 ประการได้แก่ มาตรการในการบรรเทาภาษี และประเภทของสินค้าที่ได้รับการบรรเทาภาระภาษี

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อหามาตรการทางภาษีที่เหมาะสมต่อการบังคับใช้ภาษีความหวานจากอาหารและเครื่องดื่มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพในประเทศไทย จะเห็นได้ว่ามาตรการภาษีความหวานนั้นเหมาะสมแล้วแต่ยังขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากมาตรการทางภาษีของการบังคับใช้ภาษีความหวานจากอาหารและเครื่องดื่มรสหวานของรัฐบาลนั้นมีจุดประสงค์ที่จะให้ประชาชนมีสุขภาพดีผ่านกลไกทางด้านราคาแต่อาจยังขาดปัจจัยที่นำมาพิจารณาร่วม อาทิ พฤติกรรม ความต้องการ เศรษฐกิจ เป็นต้น ที่สำคัญมาตรการดังกล่าวยังเป็นมาตรการที่ยังไม่ดำเนินการแบบเชิงรุกซึ่งยังทำให้ประชาชนบางกลุ่มนั้นยังขาดความเข้าใจต่อวัตถุประสงค์และบางกลุ่มยังไม่รับรู้ว่าในประเทศไทยมีมาตรการทางภาษีของการบังคับใช้ภาษีความหวานจากอาหารและเครื่องดื่มรสหวาน และมาตรการภาษีความหวานนั้นมีการดำเนินการจัดเก็บอัตราภาษีแบบก้าวหน้า และมีระยะเวลาในการประกอบการในการปรับตัว พร้อมกับผู้บริโภคมีการปรับการรับรู้รสความหวาน และมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภค อีกทั้งมาตรการภาษีความหวานควรเป็นการประกาศล่วงหน้า

³¹ ประเทือง กสานติกุล, ภาษีมูลค่าเพิ่มสำหรับสินค้าอาหารศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายของประเทศสหราชอาณาจักร, (สารนิพนธ์ สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย ไม่ได้ตีพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551).

เพื่อให้ผู้ประกอบการและผู้บริโภคมาปรับตัวควบคู่กับการใช้มาตรการที่ไม่ใช่ภาษี สอดคล้องกับ พีรเดช เดชคุ้ม³² ที่กล่าวว่า เสนอให้มีมาตรการทางด้านภาษี โดยการจัดเก็บภาษีการบริโภคในรูปแบบภาษีสรรพสามิตจากการบริโภคอาหารและเครื่องดื่มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพเพื่อเป็นการจำกัดหรือลดปริมาณการบริโภค เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคของประชาชน รวมถึงเป็นเครื่องมือในการเพิ่มรายได้ให้แก่รัฐ นอกจากนี้ ควรมีมาตรการทางภาษีที่ส่งเสริมการบริโภคอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ โดยการให้เสียภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราร้อยละ 0 สำหรับอาหารที่จำเป็นต่อการบริโภคของมนุษย์ เพื่อเป็นการส่งเสริมการบริโภคอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย อันส่งผลให้การใช้มาตรการทางด้านภาษีควบคู่กับการใช้มาตรการทางกฎหมายในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบริโภคอาหารและเครื่องดื่มที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

8. สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษามาตรการทางภาษีเกี่ยวกับการบังคับใช้ภาษีความหวานจากอาหารและเครื่องดื่มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพในประเทศไทยคณะผู้จัดทำเล็งเห็นว่า แม้การบริโภคอาหารและเครื่องดื่มถือเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่สำคัญต่อการให้พลังงานในการใช้ชีวิต แต่อาหารและเครื่องดื่มก็ยังสามารถที่จะส่งผลกระทบต่อประชาชนในการเป็นโรคติดต่อไม่เรื้อรังได้เช่นกัน และการที่จะนำมาตราการทางภาษีมาใช้ในประเทศไทยก็ยังคงขัดข้อง ต่อต้านในส่วนของผู้ประกอบการรายใหญ่ที่รู้สึกไม่เป็นธรรมในการเสียภาษีจากสินค้าผลิตภัณฑ์

จากสาเหตุดังกล่าวนี้ยังคงส่งผลต่อปัญหาสาธารณสุขและปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทยตามมาด้วย รัฐจึงควรมีมาตรการทางกฎหมายเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นมาตรการรณรงค์ให้ความรู้ประชาชน การออกมาตรการบังคับใช้กฎหมายเพื่อลดปัญหาหรือป้องกันการเกิดปัญหา และเพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์สุขอนามัยตามที่สาธารณสุขได้กำหนดเงื่อนไขไว้ โดยมาตรการทางด้านภาษีการจัดเก็บภาษีการบริโภคในรูปแบบภาษีสรรพสามิตจากการบริโภคอาหารและเครื่องดื่มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพเพื่อเป็นการจำกัดหรือลดปริมาณการบริโภค เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคของประชาชน รวมถึงเป็นเครื่องมือในการเพิ่มรายได้ให้แก่รัฐ และควรที่จะมี

³² พีรเดช เดชคุ้ม, การจัดเก็บภาษีการบริโภคจากอาหารและเครื่องดื่มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ, (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย ไม่ได้ตีพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558).

มาตรการทางภาษีที่ส่งเสริมการบริโภคอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพโดยการให้ลดภาษีมูลค่าเพิ่มในส่วนของอาหารและเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลน้อยอันจะส่งผลเสียต่อสุขภาพได้น้อยที่สุดจนไปถึงไม่ส่งผลเสียใด ๆ ต่อสุขภาพเลยซึ่งประเทศเม็กซิโกที่ได้ขึ้นชื่อว่าเป็นประเทศอันดับต้น ๆ ที่มีประชากรป่วยเป็นโรคติดต่อไม่เรื้อรังเป็นจำนวนมาก โดยได้มีการเพิ่มบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งกำหนดให้สินค้าและบริการเฉพาะอย่างด้วยการบัญญัติเพิ่มสินค้าประเภทเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของน้ำตาลให้เป็นสินค้าที่จะต้องถูกจัดเก็บภาษีตามกฎหมายฉบับนี้ อันได้แก่ อาหารที่ให้พลังงานสูงซึ่งไม่ใช่อาหารหลักเพื่อการบริโภคเพิ่มขึ้นมาจากเดิมที่มีข้อเสนอให้จัดเก็บภาษีจากเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของน้ำตาลแต่เพียงอย่างเดียว แม้จะมีการต่อต้านจากประชาชนหรือหน่วยงานเอกชนต่าง ๆ แต่เมื่อได้มีบทบัญญัติมาตรการออกมาใช้อย่างชัดเจนมีความเป็นธรรมต่อทุกฝ่ายย่อมเกิดการยอมรับขึ้นได้

อย่างไรก็ดีมาตรการภาษีความหวานของประเทศไทยยังคงดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งภาษีความหวานยังคงเพิ่มอัตราขึ้นในทุก ๆ ระยะ โดยรัฐมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะดูแลสุขภาพประชาชน และยังคงเชื่อได้ว่าปริมาณผู้ป่วยโรคติดต่อไม่เรื้อรังนั้นจะลดลงได้ด้วย ดังนั้นผู้ประกอบการทั้งหน่วยงานเอกชนรวมทั้งพ่อค้าแม่ค้าจำเป็นที่จะต้องปรับตัวในการผลิตตามด้วยมิเช่นนั้นจะต้องเสียภาษีเพิ่มขึ้นด้วยตามสารความหวานที่มีในผลผลิตนั้น

References

- กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. “ประวัติกรม.” สืบค้นเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2568, <https://ddc.moph.go.th/history.php>
- ชนิษฐา อินทร์ประสิทธิ์. “อาหารขยะ.” สืบค้นเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2568, <http://www.vchakarn.com/varticle/39132>
- คมชัดลึก ออนไลน์. “คลายข้อสงสัย หวานเท่าไรถึงเสีย "ภาษีความหวาน" หลังแม่ค้าน้ำส้มถูกปรับค่าปรับ.” สืบค้นเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2568, <https://www.komchadluek.net/news/470809>
- คลินิกภาษี กระทรวงการคลัง. “เครื่องดื่ม.” สืบค้นเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2568, <http://taxclinic.mof.go.th/pdf/>
- ชัยยศ ยงค์เจริญชัย. “การเก็บภาษีเพื่อสุขภาพกับความพยายามแก้ปัญหาโรคไม่ติดต่อเรื้อรังของคนไทย.” สืบค้นเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2568, <https://www.bbc.com/thai/thailand-49115597>
- ชินภัทร วิสุทธิแพทย์. “การจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจากธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์.” สืบค้นเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2568, <https://koha.library.tu.ac.th/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=435472>
- ธนัชพร ทิพย์กาญจนกุล. *ผลกระทบของภาษีความหวานต่อราคา : กรณีศึกษาเครื่องดื่มในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2562.
- ธีระ วรธนารัตน์. “รู้เท่าทัน-ปรับพฤติกรรม-เสริมสร้างสุขภาวะ ป้องกันกลุ่มโรคไม่ติดต่อ NCDs.” สืบค้นเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2568, <https://www.thairath.co.th/content/1374821>.
- นักสิทธิ์ ปัญญาใหญ่. *อาหารและโภชนาการ (Food and Nutrition)*, (เอกสารวิชาการ. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2560).

- ประเทือง กสานติกุล. *ภาษีมูลค่าเพิ่มสำหรับสินค้าอาหารศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายไทยกับกฎหมายของประเทศสหราชอาณาจักร*. สารนิพนธ์ สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551. (ไม่ได้ตีพิมพ์)
- ประกาศ คงเอียด. *คำอธิบายกฎหมายภาษีสรรพสามิต*, กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม, 2542.
- พรปวิณ ใจกันหา. “มีอะไรเปลี่ยนแปลงในพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560.” *Tax Policy Journal Tax Policy Bureau, Fiscal Policy Office* 6, ฉ. 2 (2561).
- พีรเดช เดชคุ้ม. *การจัดเก็บภาษีการบริโภคจากอาหารและเครื่องดื่มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558. (ไม่ได้ตีพิมพ์)
- วิรัช วิรัชนิการวรรณ. “ความหมาย ความสำคัญ หลักการและวิวัฒนาการของกฎหมายภาษีสรรพสามิต.” รัฐสภาสาร 46, ฉ. 2 (2541).
- สุภารัตน์ วุฒิเศรษฐ์ไพบูลย์. *ปัญหาบางประการเกี่ยวกับฐานในการคำนวณภาษีสรรพสามิต*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.
- Badilas, Adriana. "Food Taxes: A Palatable Solution to the Obesity Epidemic?" *Global Business & Development Law Journal* 23, no. 2 (2010): 255–283.
- AR GROUP. “ภาษีสรรพสามิตคืออะไร.” สืบค้นเมื่อวันที่ 9 เมษายน 2568, <https://www.ar.co.th/kp/th/268>
- BBC News. "Mexico Passes 'Junk Food Tax' Reform." Accessed May 5, 2025. <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-24766027>
- Bancroft, Carmen C., et al. “Successful Implementation of the Healthy Diné Nation Act in Stores on the Navajo Nation.” Accessed May 5, 2025. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8683936/>
- French, Simone A., et al. "Public Health Strategies for Dietary Change: Schools and Workplaces." *The Journal of Nutrition* 135, no. 4 (April 2005): 910–912.
- Gutierrez, Madsen, et al. “The Berkeley Sugar-Sweetened Beverage Tax.” Accessed May 2, 2025. <https://food.berkeley.edu/programs/research/seed-grants/berkeley-sugar-sweetened-beverage-tax/>

- Michels, Karin B., et al. "A Study of the Importance of Education and Cost Incentives on Individual Food Choices at the Harvard School of Public Health Cafeteria." *Journal of American College of Nutrition* 27, no. 1 (February 2008): 6–11.
- Mexico passes. "junk food tax." Accessed 5, May 2025, <http://www.bbc.com/news/world-latin-america24766027>.
- MThai. "กรมสรรพสามิตชี้แจงเกี่ยวกับผลกระทบจากการขึ้นภาษีน้ำตาล." สืบค้นเมื่อวันที่ 14 เมษายน 2568, <https://mthai.com/news/15107.html#:~:text=%E0%B8%88>
- Navajo Epidemiology Center. *TAXED JUNK FOODS, Healthy Diné Nation Act of 2014*. Accessed May 2, 2025. https://nec.navajonsn.gov/Portals/0/Projects%20Webpage/HDNA%20Webpage/HDNA_TaxedFoods.pdf?ver=2020-01-31-155332-013.
- World Health Organization. *Global Status Report on Noncommunicable Diseases 2010*. Accessed May 5, 2025. http://www.who.int/nmh/publications/ncd_report_summary_en.pdf?ua=1.